Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Nicolai Hieronymi Gvndlingii J. C. Ivs Naturæ ac Gentivm

Gundling, Nicolaus Hieronymus

Halæ Magdebvrgicæ, 1736

Cap. XIX.

urn:nbn:de:gbv:45:1-208

Visual Library

cile deciditur quæſtio, an *lex ſacrata* a ciuitatibus mutari queat? quam perperam multi abſolute negant. Sicuti namque leges pro re nata mutari poſſunt, ac fere indies mutantur; ita ſacramentum adiectum nihil noui gignit, ſed ad ſummum efficiet, ne facile mutentur. Aliud ſi ſtatueretur, iurandum ad *moraliter impoſſibile* obligaret: quod nec ipſe *Grotius* adfirmare eſt auſus.

§. VIII.

Reliquæ quæſtiones, an *hoſti publico* ſeruandum ſit iuratum, item *barbaris*, *hæreticis*, *infidelibus*, *periuris*, *piratis* e doctrina de *pactis* decidi poſſunt. Eſt enim ſacramentum vtique *acceſſorium*, quod ſequitur *principale*, primariumque ſuſtentaculum, id eſt, obligationem antecedentem. Diſſentit hic *Grotius*, ſed ob πρῶτον ψεῦδος illi proprium.

CAP. XIX.

DE EFFECTV IVRISIVRANDI IN STATV CIVITATIS.

§. I.

SIcut ciuitas terret ciues per *viſibile*; ita etiam terret per *inuiſibile*, ſi ma-

litia & leuitas subiectorum id suadeat.

§. II.

ROMANI iurisiurando *extraiudiciali* diu maiorem, quam nudis pactis, effectum adscripsere nullum, aut saltem minorem. De *caussa* disceptant Iurisconsulti. Sed est certum, sanam, quam proposuimus, philosophiam neutiquam fuisse in caussa. Potius animum cum *Hubero* induco, ipsam RELIGIONEM fuisse impedimento, ne, promiscua iurandi consuetudine, res sanctissima profanaretur.

§. III.

Quod autem PRAETOR iurisiurandi extra iudicium præstiti actionem induxit, inde est, quod speciem conuentionis, seu transactionis illud habere crederet.

§. IV.

In iudicio vero iam *Numæ Pompilii* tempore iusiurandum ad dubias lites tollendas inualuisse videtur: quod e Dionysio Halicarnasseo probatu facile.

§. V.

GERMANI antiquissimi vti pactis nudis maximam vim tribuebant; ita etiam raro, aut plane non iurabant.

§. VI.

Landesbibliothek Oldenburg

§. VI.

Poſteaquam vero Chriſtianæ religioni nomen dederunt, & dogma inualuit, de ſacramenti vinculo *nouo*, & *firmiori*, quam obſeruetur in *pacto*; tam inter nobiles, quam ignobiles iuranda cœperunt frequentari cum impetu: Pontificis decretis in forum irrepentibus, quorum præſidio longe lateque iurisdictionem ſuam ſacerdotes propagabant, adſcitis variis, interque illas, ſacramentorum cauſſis, quæ omnibus fere contractibus, clientum ſuorum interuentu, adfigi curabant, ut haberent cauſſam immiſcendi ſeſe negotiis alioquin ciuilibus. Vnde *Mornacius* adnotat, in Gallia, ſub mortis pœna, Notariis fuiſſe vetitum, ne vlli amplius contractui iurandi formulam adnecterent. Adeo metuebant prudentiores *Clericorum* graſſationes, & artes rem ſuam cum vi & technis promouentium.

§. VII.

Enimuero, iurisiurandi vſu probato, rectores ciuitatum in id cum maxime incumbunt, vt tum clarius definiant, quæ proprie in foris *forma ſacramenti* ſit tenenda, tum quis illi *effectus* tribuendus.

§. VIII.

Landesbibliothek Oldenburg

§. VIII.

Hinc FORMVLAM determinant, ac pro re nata aliquando SIGNA TERRORIS corporalia ac visibilia augent: quorum sunt varia & obseruantur permulta, vt, qui per se fide bona sunt destituti, enuncient, ac faciant nihilominus, præstentque, quod *fini* imperantium est *conueniens*, nec facile fiant periuri: etsi sæpe fine suo excidunt; quam circumspecte incedant iidem. Vide, quæ notauit ECCARDVS ad *leges Salicas* Tit. LI.

§. IX.

Ex quo facile diiudicatur, de quo *Carpzouius* & *Finckelthusius* acriter disceptarunt, an verba: bey dem Worte der ewigen Wahrheit, iurandum contineant, idque explicitum? Carpzouius negat postremum, Finckelthusius contra adfirmat. Ego cum multis *Carpzouio* adsentio, si verum est, id, quod *explicatione* admodum indiget, *explicitum* non esse. Cumque *forma* a Legislatore præscripta in omnibus sit accurate seruanda, consequitur facile, vt asseueratio SVB FIDE IVRAMENTI verum & formale sacramentum non sit, quod eodem gaudeat, quo reliqua, effectu. Aliud est, quid fiat in *foro diuino*, seu *poli?*

li? vtpote in quo *propoſitum* & *cogitatio* ſic loquentis, ac promittentis itemque iurantis inſpicitur.

§. X.

Quod illi aliquando contuiti ſunt, qui formulæ: bey Fürſtlichen, Gräflichen, Adelichen Ehren und Worten, effectum iurisiurandi adtribuerunt. Nam etſi conceditur, non videri iuratum, quando Deus in teſtem ac vindicem non inuocatur; putarunt tamen alii, eos, qui ſic promittunt aſſeruntque, velle omnino, vt pro vero ſacramento habeantur talia verba; refertque Antonius Matthæi in *manuductione ad ius Canonicum*, in Belgio ſic fallentem infamem fuiſſe declaratum, cum comminatione pœnæ in periuros ſtatutæ, aliquando exigendæ, ſi forte in manus iudicis incideret homo periuro oppido æqualis. Nec ambigo, quin veteri Teutonum mori conuenienter ſit iudicatum, apud quos nobilium promiſſa *vicaria* erant *ſacramenta.* At moribus hodiernis dura videbitur Belgarum ſententia, inprimis formulariis, neminem *periurum* exiſtimantibus cum effectu legali, niſi qui conceptis ac ſtatis iuraſſet verbis: cum viciſſim Belgæ memorata verba æquiparauerint formæ alio-

alioquin inter ignobiles receptæ. Quo obſeruato tota lis componetur facili negotio.

§. XI.

Verum tamen cum iusiurandum vtplurimum DECIDERE *lites* ſoleat, inque iudiciis ad verum expiſcandum ac falſum comparate probandum frequenter adhibeatur, hinc determinant leges, quando iſtud exigi, deferri, referri, acceptari, quando in ſupplementum imponi, quibus in cauſſis, quare declinari poſſit, quare non? Ac venit hæc legislatio partim ab ipſius *rei natura*, eiusque *adiunctis*, partim *prudentia*, item *errore*, *ſuperſtitione*, *abuſu* aliisque forſitan cauſſis.

§. XII.

A PRVDENTIA CIVILI eſt, in dubio vt decidantur lites iurereiurando, vel VERITATIS, vel, cum obſtinatio & contumacia in reis deprehenditur, & rei debitæ quantitas non penitus innoteſcit, ſed magis & minus recipit, iuramento AFFECTIONIS, quod vocant, in *litem*. Nec rationi aduerſatur, æſtimari aliquid iurato ſupra verum rei pretium, atque, vt in ſcholis loqui ſolemus, *in infinitum*; quam primum conſideretur, quid ſit *affectio*, quam *variet* illa & quam-

obrem

obrem aliquid *indulgeatur*, ſic iurantibus. Qua indulgentia ſicuti interdum abutuntur ciues; ita vitio vertendum non eſt iudicibus, huic ſi moderentur *libertati.*

§. XIII.

Ab ERRORE SVPERSTITIOSO pullulat, omne *ſacramentum ſeruandum eſſe, quod ſalua ſalute æterna ſeruari poſſit*; quia iurantes aliquid promitterent *Deo*, cui propterea ſingulariter obſtringerentur; ideoque *ſpirituale* occurrere hac parte.

§. XIV.

Ac ſicuti error errorem gignit; ita nouum inde iniquitatis vinculum eſt coortum, dum, quod lege diuina humanaque *infirmum*, immo *nullum* eſt, ROBORARI creditur IVRANDO.

§. XV.

ABVSVS vero vix ferendus videtur, multiplicata fuiſſe in foris ſacramenta; quorum nimia frequentia ipſi religioni damno videtur eſſe, dum homines adſueſcunt remediis, quibus in ſubſidium foret vtendum, eoque, inter religioſas aſſeuerationes quotidie repetitas, reuerentiam erga Deum fere exuant. Idque Romani timuere primum, quando iurantibus extra iudicium tum actiones dene-

denegarunt, tum exceptiones: etsi alias absurditatis aut iniustitiæ prætores accusari nequueunt, in huiusmodi delatis & acceptatis sacramentis transactionis quandam speciem obseruantes.

§. XVI.

Sunt, qui ABVSVI itidem tribuunt, quod TESTI INIVRATO non creditur; ac Constantinum M. incusant, tanquam eius moris auctorem præcipuum. At cognitum est profecto in *publicis* ac CAPITALIBVS iudiciis, iam Ciceronis æuo, immo cum primordiis Romanæ ciuitatis testimonium iniuratum fuisse reiectum: idque *recte*. In ciuilibus vero, credo, non semper exigi sueuisse a testibus sacramenta: donec Constantinus vniuersum id præciperet obseruandum. Crescente enim hominum malitia, noua solet quæri medicina: neque ideo Constantinus, neque Legislatores reliqui, insuper CALVMNIÆ iuramentum tum *generale*, tum *speciale*, quod vocant malitiæ, introducentes, reprehensione digni sunt: vtut optandum, *veritate*, non autem *religione* sola homines fore constringendos; simul atque intelligi ab omnibus, quod Cicero *pro Roscio Comoedo* inculcat, *non ex* PACTIONE

VER-

VERBORVM, *quibus* IVSIVRANDVM *comprehenditur, ſed ex perfidia & malitia, per quam inſidiæ tenduntur alicui, Deum immortalem hominibus iraſci & ſuccenſere conſueuiſſe.* Eaque ratione expenſa *Menonitæ* non prorſus ſunt culpandi: etſi valde errant, dum in Romuli fæce id ſtatim in foris tolli poſſe ſomniant, quod, mentis præciſione, minus neceſſarium deprehendunt.

§. XVII.

Ceteras concluſiones ciuiles ipſa ferme REI NATVRA ſuppeditauit. Cum enim iurandum extraiudiciale *transactionem* contineat, ſequitur, vt nemo poſſit ad acceptandum cogi, quia transactio arbitrii eſt. Sequitur itidem, vt iurandum a iudice impoſitum nequeat *referri;* nec de *calumnia*, quæ in iudice non præſumitur, iurandum exigi; quin nec *referri* iis, qui facti cognitione deſtituuntur, *reliqua.*

§. XVIII.

Cumque demum ad extraordinarias probationes deueniamus, quando ordinariæ deficiunt, nec quisquam facile ad religioſam aſſeuerationem ſe trahi patiatur, hinc nemini verti vitio ſolet, ſi *probatione* conſcientiam liberet exoneretque: dummodo teneas, abuti in

foro litigantes hac permissione, & ad ambages primo delabi; deinde vero ad iurandum redire. Quocirca satius fortassis esset, vt ad probationes confugientibus denegaretur ex post facto sacramenti præstatio. Sic variæ auferrentur litium protelationes.

§. XIX.

Divisiones iurisiurandi receptæ tolerantur merito, dummodo ne persuadeas tibi, differre illas *essentia;* sed potius teneas, omnes a *diuersis comparationibus* videri ortas. Hinc nullius semper momenti lis mihi visa est, an iuramentum purgatorium & suppletorium sic recte vocitentur? an Romani iuris architecti hanc diuisionem inuenerint? Tu dic, distinctionem istam pro diuersa consideratione merito defendi. Nam etsi imperfecta probatio non est probatio; hoc ipso tamen, quando *actori* imponitur iurandi necessitas, illa *suppletur*: &, quando *reo* imponitur *purgationis* sacramentum, id quod exceptioni adhuc adhæret obscuri, *remouetur* certe ac *purgatur*; quidquid celeberrimus *Noodtius* in contrarium hic moliatur in *probabilibus Iuris* lib. III. c. 6.

§. XX.

Quibus ita disputatis ac constitutis

tis reſtat adhuc, vt de ABSOLVTIONE a iuratis promiſſionibus diſſeramus, quæ inprimis SVPERIORVM auctoritate fit. Nec diu, puto, hac de re deliberandum, ſi teneamus, quod adſtruximus, iurandum, ceu *acceſſorium*, *ſequi principale*. Igitur quod ſuperiori competit ius in tollendis ac minuendis ſuorum promisſis, creditis ac debitis, illud eidem quoque tribuendum eſt in diſſoluendis ſacramentis. Fac igitur, turpe prohibitumque fuiſſe promiſſum, cadit id certe cum tota ſacramenti appendice; eamque in rem peculiari abſolutione opus non eſt. Finge porro aliquid, quod noxium ſit Reipublicæ, non tamen prohibitum; & nemo dubitabit, quin liceat Principi auertere damnum a Republica, ita vt nec promiſſum impleatur, nec ſacramentum, quod per ſe nec ius dat alicui, nec comparate obligationem imponit. Sume rurſum, pœnam capitalem merenti iuratum; vel creditorem externum cogendi ius habere, vt ciuis alioquin publicæ rei admodum neceſſarius ob debitum liquidum excutiatur ad peram vsque & ſaccum, & clarum eſt, tum in pœnam, tum in publicum commodum, ſtatuendi ius eſſe Domino, ne exigatur iurata ſponſio,

ſed cadat debitum, vtut de plano promiſſum. Eo ſenſu non adimplentem defendet lex, quæ vetat, quæue eadem contrarium interea in genere iubet. Non indiget quisquam ſpeciatim abſolutione a ſacramenti vi atque effectu. Ius prohibendi, ne exſoluatur, quod videtur deberi, etiam acceſſorium, id eſt, iusiurandum tollit extinguitque. Quod aliquando fit, id vel errori tribues, vel in ſuperfluis recenſebis, vel denique ſcrupuloſæ conſcientiæ peierare ſe credentium nonnihil datum exiſtimes. Sed prorſus vero a ianua aberrant, qui PRINCIPEM ab hoc abſolutionis negotio, ceu profanum, excludunt, & iudici eccleſiaſtico eam facultatem, ſub obtentu reuerentiæ religioſæ, impertiunt. Quod & *Proteſtantes*, quos ita appellant, faciunt quidam. An autem ſuperiores iuranda per ſe firma poſſint tollere, a quæſtione præiudicali pendet: an *pactiones validas* TEMERE queant ſufflaminare, vel delere? Quod poſtremum ſicuti fieri nequit; ita nec primum. Nam & hic componendum eſt *acceſſorium* cum *principali*, ſine quo iſtud concipi nequit, ac multo minus conſiſtere.

CAP.